

Εργαλείο αξιολόγησης δεοντολογίας

Αυτό το εργαλείο έχει σχεδιαστεί στο πλαίσιο του FERMI (Fake nEws Risk MItigator) [Έργο 101073980], ενός έργου Horizon Europe που μελετά και επιχειρεί να αντιμετωπίσει τις βαθύτερες αιτίες, τη διάδοση και τις συνέπειες της παραπληροφόρησης. Ο σκοπός αυτού του εργαλείου είναι να υποστηρίξει τα μέλη της κοινοπραξίας FERMI στη διαδικασία αξιολόγησης της δεοντολογίας. Η δεοντολογική συμμόρφωση αποτελεί προϋπόθεση για όλα τα έργα που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ. Δεδομένου ότι τα ζητήματα δεοντολογίας μπορούν να προκύψουν σε οποιοδήποτε στάδιο της ερευνητικής διαδικασίας, είναι ζωτικής σημασίας να είμαστε ενημερωμένοι και κατάλληλα εξοπλισμένοι για να τα κατανοήσουμε, να τα αναγνωρίσουμε και να τα αντιμετωπίσουμε σωστά.

Προσφέροντας μερικά βασικά βήματα, αυτό το έγγραφο βοηθά τον αναγνώστη στην αυτό-αξιολόγηση σχετικά με τη δεοντολογία, π.χ., στην αξιολόγηση των ενεργειών που σχετίζονται με το έργο, όσον αφορά τη στάση και το καθεστώς δεοντολογίας, και προσφέρει κάποια σχετική κατεύθυνση για να διασφαλίσει ότι το έργο FERMI συμμορφώνεται αυτό. Υπό την προϋπόθεση ότι οι παράγοντες δεοντολογίας δεν είναι στατικοί, που σημαίνει ότι δεν τελειώνουν με την υποβολή πρότασης, ο στόχος αυτού του εγγράφου είναι να βοηθήσει στον εντοπισμό πιθανών ζητημάτων στις ερευνητικές δραστηριότητες και στη διασφάλιση της συμμόρφωσης με τις κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ως προς τον κύκλο ζωής του έργου, δηλαδή από την υποβολή της πρότασης έως την εκτέλεση και την ολοκλήρωση του.

PARTNERS

Βήμα 1: Κατανόηση του Δεοντολογικού Πλαισίου

Η αρχική φάση αυτού του εργαλείου, περιέχει μερικά σημαντικά έγγραφα για την κατανόηση του δεοντολογικού πλαισίου που σχετίζεται με το αντικείμενο του έργου. Κατανοώντας αυτά τα έγγραφα, οι αναγνώστες θα είναι εξοπλισμένοι να ευθυγραμμιστούν με τις νομικές απαιτήσεις και να πλοηγηθούν στα πολύπλοκα δεοντολογικά πλαίσια του έργου, διασφαλίζοντας την τήρηση των υψηλότερων προτύπων ερευνητικής ακεραιότητας.

Ανασκόπηση κύριων εγγράφων

- ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ 2021/695

Ο «Κανονισμός (ΕΕ) 2021-695 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 28ης Απριλίου 2021»¹ είναι ένα κρίσιμο έγγραφο, καθώς καθορίζει το θεμελιώδες νομικό και δεοντολογικό πλαίσιο που δημιουργεί το Horizon Europe, το εμβληματικό πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την έρευνα και την καινοτομία, για την περίοδο 2021-2027. Ο κανονισμός αυτός περιγράφει τους στόχους του προγράμματος, συμπεριλαμβανομένων των στρατηγικών προτεραιοτήτων, του προϋπολογισμού, της επιλεξιμότητας για χρηματοδότηση και των δεοντολογικών προτύπων για συμμετοχή και διάδοση, και καθορίζει τη δομή για την υλοποίησή του.

Τα Άρθρα 18 και 19 είναι ιδιαίτερης σημασίας σε αυτό το πλαίσιο.

! Άρθρο 18² «Επιλέξιμες δράσεις και δεοντολογικές αρχές»: Το άρθρο υπογραμμίζει τις επιλέξιμες δράσεις για την έρευνα και ότι όλες οι δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο του Horizon Europe πρέπει να τηρούν τις αντίστοιχες δεοντολογικές αρχές και να είναι συμμορφωμένες με τους εφαρμοστέους νόμους της ΕΕ, των κρατών μελών και του διεθνούς δικαίου.

! Άρθρο 19³ «Δεοντολογία»: Το άρθρο περιγράφει το δεοντολογικό πλαίσιο και τις απαιτήσεις συμμόρφωσης για τις δράσεις. Περιέχει σημαντικές πληροφορίες σχετικά με (α) τη δεοντολογική συμμόρφωση και την τήρηση του νόμου, (β) τη διεξαγωγή αυτό-αξιολόγησης δεοντολογίας, (γ) τις διαδικασίες ελέγχου και αξιολόγησης δεοντολογίας, (δ) τις διαδικασίες έγκρισης και τεκμηρίωσης, (ε) τους ελέγχους δεοντολογίας και, (στ) τις συνέπειες μη συμμόρφωσης.

¹ Regulation (EU) 2021/695 of the European Parliament and of the Council of 28 April 2021 establishing Horizon Europe – the Framework Programme for Research and Innovation, laying down its rules for participation and dissemination, and repealing Regulations (EU) No 1290/2013 and (EU) No 1291/2013. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0695>

² Idem, Article 18, p. 29

³ Idem, Article 19, p. 29-30

- ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΚΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ο «**Ευρωπαϊκός Κώδικας Δεοντολογίας για την ακεραιότητα της έρευνας**»⁴ παρέχει ένα αυτορρυθμιζόμενο πλαίσιο που εφαρμόζεται στην έρευνα σε όλους τους επιστημονικούς και ακαδημαϊκούς τομείς και έχει αναγνωριστεί από την Επιτροπή ως το έγγραφο αναφοράς. Εκεί θα βρείτε αρχές και κατευθυντήριες γραμμές για το πώς να διατηρείτε την ερευνητική ακεραιότητα σε όλους τους επιστημονικούς και ακαδημαϊκούς κλάδους. Δίνεται έμφαση στη σημασία της αξιοπιστίας, της ειλικρίνειας, του σεβασμού και της υπευθυνότητας στις ερευνητικές πρακτικές.

- ΠΩΣ ΝΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΕΤΕ ΤΗΝ ΑΥΤΟ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ

Το έγγραφο "**Πως να ολοκληρώσετε την αυτό-αξιολόγηση για τη δεοντολογία**"⁵ είναι ένας ολοκληρωμένος οδηγός από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για να βοηθήσει τους αιτούντες και τους δικαιούχους των έργων που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ να διασφαλίσουν ότι οι προτάσεις τους συμμορφώνονται με τη δεοντολογία. Εάν υπάρχει ανάγκη για τη διεξαγωγή μιας "Αυτό-αξιολόγησης Δεοντολογίας" (στο FERMI αυτό ήταν αναγκαίο), αυτό αποτελεί ουσιαστικό μέρος της διαδικασίας αξιολόγησης της πρότασης. Η αυτό-αξιολόγηση είναι ένα προπαρασκευαστικό βήμα που ολοκληρώνεται από τους ερευνητές και χρησιμοποιείται στην ευρύτερη αξιολόγηση που ονομάζεται Διαδικασία Αξιολόγησης Δεοντολογίας, η οποία διενεργείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΕ).

Ο σκοπός αυτού του εγγράφου είναι να βοηθήσει στον εντοπισμό και την αντιμετώπιση πιθανών ζητημάτων δεοντολογίας που μπορεί να προκύψουν από τα έργα, ενώ παράλληλα βελτιώνει τη διαδικασία επιλογής και συμβάλλει στην υπεύθυνη υλοποίηση των έργων. Εδώ θα βρείτε επίσης τον "Πίνακα Ζητημάτων Δεοντολογίας" της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο οποίος περιλαμβάνει καθοδήγηση για τους ερευνητές κατά την προετοιμασία των προτάσεων έργων. Ο πίνακας βοηθά στον εντοπισμό πιθανών ζητημάτων δεοντολογίας που μπορεί να προκύψουν από τις αντίστοιχες ερευνητικές δραστηριότητες. Οι θεματικές που περιλαμβάνονται αναφέρονται παρακάτω, και στο πλαίσιο του FERMI απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή καθώς διασταυρώνονται μεταξύ τους (π.χ. Τεχνητή Νοημοσύνη, Άνθρωποι, Προσωπικά δεδομένα).

⁴ ALLEA (2023) The European Code of Conduct for Research Integrity – Revised Edition 2023. Berlin. DOI 10.26356/ECOC. Available at: https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/horizon/guidance/european-code-of-conduct-for-research-integrity_horizon_en.pdf

⁵ European Commission (2021). How to Complete Your Ethics Self-Assessment, Version 2.0. European Commission. Published on 13 July 2021. Available at: https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/common/guidance/how-to-complete-your-ethics-self-assessment_en.pdf

Ανθρώπινα εμβρυϊκά βλαστοκύτταρα (hESCs) και ανθρώπινα έμβρυα (hEs)	Χώρες εκτός ΕΕ
Άνθρωποι	Περιβάλλον, υγεία και ασφάλεια
Ανθρώπινα κύτταρα ή ιστοί	Τεχνητή νοημοσύνη (AI)
Προσωπικά Δεδομένα	Άλλα ζητήματα δεοντολογίας
Ζώα	Διατομεακό ζήτημα: πιθανή κακή χρήση των αποτελεσμάτων

- ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΈΡΕΥΝΑ

Το «**Ευρωπαϊκό Εγχειρίδιο για τη Δεοντολογία στην Έρευνα**»⁶ είναι ένας εκπαιδευτικός πόρος από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με στόχο την υποστήριξη της εκπαίδευσης στη δεοντολογία της έρευνας. Εδώ θα βρείτε βασικά ζητήματα που σχετίζονται με τη δεοντολογία της έρευνας, όπως η συναίνεση, η μεταχείριση ευάλωτων υποκειμένων, η ιδιωτικότητα, η ισορροπία μεταξύ βλαβών και ωφελειών, και η δικαιοσύνη στην έρευνα.

- ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Το έγγραφο «**Δεοντολογία και Προστασία Δεδομένων**»⁷ είναι ένας οδηγός από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή που δίνει έμφαση στη διασταύρωση της δεοντολογίας με την προστασία δεδομένων στην έρευνα της ΕΕ. Εδώ θα βρείτε κρίσιμες πληροφορίες, όπως η συμμόρφωση με τον Γενικό Κανονισμό για την Προστασία Δεδομένων (GDPR)⁸ και η δεοντολογική διαχείριση των προσωπικών δεδομένων στο πλαίσιο των ερευνητικών δραστηριοτήτων, καθώς και δεοντολογικές και νομικές προσεγγίσεις στη διαχείριση δεδομένων. Περιλαμβάνονται επίσης συζητήσεις για τις δεοντολογικές επιπτώσεις της έρευνας που αφορά είδη διπλής χρήσης, την πιθανότητα κακής χρήσης των ερευνητικών ευρημάτων, και άλλα συναφή ζητήματα, ιδιαίτερα σημαντικά για το πλαίσιο του FERMI.

- ΠΑΡΑΔΟΤΕΑ FERMI & ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΓΙΑ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ

Τα κύρια έγγραφα στο πλαίσιο του FERMI που είναι ιδιαίτερα σημαντικά, παρέχοντας πληροφορίες για το αντίστοιχο δεοντολογικό πλαίσιο, είναι:

- ✓ **«Παραδοτέο 1.4: Σχέδιο Διαχείρισης Δεδομένων FERMI»** το οποίο περιλαμβάνει το **«Εσωτερικό Πρωτόκολλο για τις Δεοντολογικές Διαδικασίες»**. Το Πρωτόκολλο περιγράφει τις κύριες δεοντολογικές απαιτήσεις και αρχές που πρέπει να τηρούνται κατά την εκτέλεση του Έργου. Κύριος σκοπός του είναι να διασφαλίσει ότι τα δικαιώματα και οι ελευθερίες των συμμετεχόντων στην έρευνα γίνονται σεβαστά καθ' όλη τη διάρκεια της έρευνας.
- ✓ **«Παραδοτέο 7.1 Η - Απαίτηση Νο. 1»**, το οποίο είναι το πρώτο παραδοτέο δεοντολογίας και αφορά τη συμμετοχή ανθρώπων στις ερευνητικές δραστηριότητες του προγράμματος FERMI.
- ✓ **«Παραδοτέο 7.2 POPD - Απαίτηση Νο. 2»**, που είναι το δεύτερο παραδοτέο δεοντολογίας και αναφέρεται στον χειρισμό προσωπικών δεδομένων.

⁶ European Commission, Directorate-General for Research and Innovation (2010), European textbook on ethics in research, Publications Office. Available at: <https://data.europa.eu/doi/10.2777/51536>

⁷ European Commission (2021). Ethics and Data Protection. Brussels: European Commission. Available at: https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/horizon/guidance/ethics-and-data-protection_he_en.pdf

⁸ For a particular focus on GDPR regulation see: Regulation (EU) 2016/679 of the European parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation) (GDPR). Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679>

- ✓ «Παραδοτέο 7.3 AI - Απαιτήση Νο. 3», που είναι το τρίτο παραδοτέο που πραγματοποιείται το ρόλο της τεχνητής νοημοσύνης στο FERMI.

Δεοντολογικές Αρχές και Απαιτήσεις

Ιδιαίτερη σημασία για την αναθεώρηση αυτών των βασικών εγγράφων είναι η κατανόηση και η χρήση των βασικών δεοντολογικών αρχών και στη συνέχεια των απαιτήσεων. Οι αρχές χρησιμεύουν ως το θεμέλιο για τη διεξαγωγή ηθικής έρευνας, καθοδηγώντας τους ερευνητές στη λήψη αποφάσεων που υποστηρίζουν την ακεραιότητα και την κοινωνική ευθύνη της εργασίας που εκτελείται. Όπως αναλύεται στον «Ευρωπαϊκό Κώδικα Δεοντολογίας για την Ακεραιότητα της Έρευνας», οι τέσσερις βασικές ηθικές αρχές είναι: Αξιοπιστία, Ειλικρίνεια, Σεβασμός και Υπευθυνότητα.⁹ Ενώ οι δεοντολογικές αρχές είναι το θεμέλιο, οι απαιτήσεις είναι αυτές που τις μεταφράζουν σε οδηγίες που μπορούν να εφαρμοστούν, παρέχοντας σαφείς προσδοκίες συμπεριφοράς. Συγκεκριμένα, αναλύεται για/στο πλαίσιο του FERMI, και μπορεί να βρεθεί στο κεφάλαιο 3.2 «Ποιες είναι οι κύριες ηθικές απαιτήσεις που πρέπει να τηρούνται κατά τη διεξαγωγή έρευνας;» του «Σχεδίου Διαχείρισης Δεδομένων Παραδοτέο 1.4 -FERMI».

Νομική Συμμόρφωση

Αυτά τα βασικά έγγραφα θα βοηθήσουν τη δημιουργία μιας βάσης για την κατανόηση του νομικού πλαισίου της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων, ενδεικτικά, των θεμελιωδών δικαιωμάτων, της προστασίας δεδομένων, της εποπτείας περιεχομένου, όπως αυτά ισχύουν για την έρευνά σας. Δεδομένου ότι το έργο FERMI στοχεύει στην ανάπτυξη ενός εργαλείου τεχνητής νοημοσύνης για τον εντοπισμό παραπληροφόρησης και ψευδών ειδήσεων (D&FN), με απώτερο σκοπό την αναζήτηση μιας ενοποιημένης μεθόδου της ΕΕ για την αξιολόγηση των κινδύνων από τέτοιες πηγές. Μία από τις κύριες ανησυχίες για την επίτευξη των στόχων, είναι η συνεχής προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών που ενδέχεται να επηρεαστούν από την εφαρμογή μέτρων για την καταπολέμηση της παραπληροφόρησης. Ενώ την ίδια στιγμή, η τήρηση του πλαισίου προστασίας δεδομένων της ΕΕ, ιδιαίτερα του GDPR, είναι ζωτικής σημασίας. Επιπλέον, η Οδηγία για την Επιβολή του Νόμου¹⁰ είναι σχετική με τις αντίστοιχες πτυχές του έργου. Οι ερευνητές/τριες του έργου FERMI πρέπει επίσης να εξετάσουν ιδιαίτερα τους κανονισμούς της ΕΕ σχετικά με τη συγκράτηση του διαδικτυακού περιεχομένου, συμπεριλαμβανομένου του κανονισμού για το τρομοκρατικό περιεχόμενο στο Διαδίκτυο και του νόμου για τις ψηφιακές υπηρεσίες.

⁹ ALLEA (2023) The European Code of Conduct for Research Integrity – Revised Edition 2023. Berlin. DOI 10.26356/ECOC. Available at: https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/horizon/guidance/european-code-of-conduct-for-research-integrity_horizon_en.pdf.

¹⁰ See: Directive (EU) 2016/680 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data by competent authorities for the purposes of the prevention, investigation, detection or prosecution of criminal offences or the execution of criminal penalties, and on the free movement of such data, and repealing Council Framework Decision 2008/977/JHA (Law Enforcement Directive). Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016L0680>

Βήμα 2: Εντοπισμός πιθανών δεοντολογικών ζητημάτων

Όταν σχεδιάζετε και εφαρμόζετε τις αντίστοιχες ερευνητικές σας δραστηριότητες, μπορείτε να συμβουλευτείτε τα έγγραφα που περιλαμβάνονται στο Βήμα 1, για παράδειγμα, τον Πίνακα Θεμάτων Δεοντολογίας της Επιτροπής: Αυτό το εργαλείο θα βοηθήσει στον εντοπισμό κοινών δεοντολογικών ζητημάτων που σχετίζονται με τους ανθρώπους, τα προσωπικά δεδομένα, την τεχνητή νοημοσύνη, την ασφάλεια, τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις κ.λπ. Παράλληλα, είναι σημαντικό να λαμβάνουμε υπόψη το πλαίσιο του έργου, τις ερευνητικές δραστηριότητες, τους στόχους και τα αποτελέσματα, τις σχετικές μεθοδολογίες και τις διαδικασίες χειρισμού δεδομένων ώστε να προσδιοριστούν πιθανά δεοντολογικά ζητήματα. Στο πλαίσιο του FERMI, αυτά περιλαμβάνουν όλα τα εσωτερικά έγγραφα που βρίσκονται στην ενότητα «Παραδοτέα FERMI & Εσωτερικό Πρωτόκολλο για Δεοντολογικές Διαδικασίες».

Βήμα 3: Ολοκλήρωση Αξιολόγησης Δεοντολογίας

Το υπόδειγμα που παρέχεται παρακάτω «Πρότυπο αξιολόγησης δεοντολογίας» μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να καταγράψετε τις ερευνητικές σας δραστηριότητες, τα πιθανά δεοντολογικά ζητήματα, τη στρατηγική μετριασμού και τις διαδικασίες αναθεώρησης και παρακολούθησης. Καταγράψτε τη φύση των ζητημάτων δεοντολογίας, τον τρόπο με τον οποίο εφαρμόζονται στις ερευνητικές σας δραστηριότητες και τα βήματα που θα λάβετε για να μειώσετε τον κίνδυνο. Συνεργαστείτε με την ομάδα του έργου σας για να αναθεωρήσετε και να βελτιώσετε αναλόγως: αυτό το στάδιο μπορεί να αποκαλύψει δεοντολογικά ζητήματα που έχουν παραλειφθεί.

Βήμα 4: Συνεχής Παρακολούθηση και Ενημέρωση

Η δεοντολογική συμμόρφωση είναι μια διαρκής διαδικασία, καθώς πρέπει να επανεξετάζεται και να ενημερώνεται τακτικά η αξιολόγηση δεοντολογίας ώστε να αντικατοπτρίζει τυχόν σχετικές αλλαγές στις ερευνητικές δραστηριότητες ή να εντοπίζει πιθανές ανησυχίες. Μπορείτε συμβουλευέστε συνεχώς τους δεοντολογικούς και νομικούς εταίρους του έργου FERMI, συμπεριλαμβανομένου του Συμβουλευτικού Συμβουλίου Δεοντολογίας, ως πηγή για συμβουλές και σχόλια σχετικά με δεοντολογικά ζητήματα.

Πρότυπο Αξιολόγησης Δεοντολογίας

Επισκόπηση ερευνητικής δραστηριότητας	<p>Περιγράψτε τη σχεδιαζόμενη ερευνητική δραστηριότητα, συμπεριλαμβανομένου του σκοπού και των αποτελεσμάτων, της μεθοδολογίας και των εργαλείων, χρησιμοποιώντας ως βάση τον τρόπο με τον οποίο αυτό περιγράφεται στη Συμφωνία Επιχορήγησης (Grand Agreement)</p>
Εντοπισμός πιθανών δεοντολογικών ζητημάτων	<p>Περιγράψτε οποιοδήποτε πιθανό ζήτημα δεοντολογίας μπορεί να προκύψει ως αποτέλεσμα της εννοιολογικής δραστηριότητας της έρευνας/έργου, συμβουλευόμενοι/ες τα βασικά έγγραφα που περιλαμβάνονται στο παρόν και οποιοδήποτε πρόσθετο σχετικό έγγραφο/πηγή.</p>
Μέτρα μετριασμού	<p>Περιγράψτε τη στρατηγική μετριασμού σας συμβουλευόμενοι/ες τα βασικά έγγραφα που περιλαμβάνονται στο παρόν και οποιοδήποτε πρόσθετο σχετικό έγγραφο/πηγή. Βεβαιωθείτε ότι τηρούνται οι αντίστοιχες δεοντολογικές αρχές και απαιτήσεις.</p>
Αξιολόγηση & Παρακολούθηση	<p>Επαναξιολογήστε και ενημερώστε σύμφωνα με τα δεοντολογικά και νομικά σχόλια των εταίρων όταν/εάν είναι απαραίτητο. Περιγράψτε το σχέδιο για τη συνεχή παρακολούθηση όπως περιγράφεται στα βασικά έγγραφα του έργου, εάν δεν είναι διαθέσιμο ή/και ενημερωμένο τροποποιήστε ανάλογα.</p>
Πρόσθετες σημειώσεις	

ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Αυτό το έγγραφο έχει αναπτυχθεί από την Convergence ως εταίρος Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών (SSH) του έργου FERMI και επικεφαλής καθοδήγησης για τις «Δραστηριότητες κατάρτισης για όλους: Αύξηση κατανόησης και ψηφιακής εμπιστοσύνης» και αποτελεί μέρος του εκπαιδευτικού υλικού που συμπληρώνει τις αντίστοιχες δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν σε όλη τη διάρκεια του έργου. Ειδικότερα, αυτό το εργαλείο συντάχθηκε μετά από το εσωτερικό εργαστήριο (για τα μέλη της κοινοπραξίας FERMI) σχετικά με τις νομικές και δεοντολογικές απαιτήσεις που πραγματοποιήθηκε στις 21/03/2024 στις Βρυξέλλες, το οποίο παρουσιάστηκε από τον εξουσιοδοτημένο συνεργάτη Δεοντολογίας του έργου FERMI, Vrije Universiteit Brussel (VUB), και συγκεκριμένα από τη Δήμητρα Μαρκοπούλου¹¹.

Οι πληροφορίες που παρουσιάστηκαν στο εργαστήριο προήλθαν κυρίως από το Παραδοτέο 1.4 (Σχέδιο Διαχείρισης Δεδομένων FERMI) και ειδικότερα τα μέρη του παραδοτέου που σχετίζονται με τη δεοντολογία και τους νομικούς εταίρους του έργου (VUB & Katholieke Universiteit Leuven (KUL)). Αυτή η τελική έκδοση του εγγράφου έχει επιμεληθεί από την Convergence με βάση τις πληροφορίες και το υλικό που προέρχονται από (α) το εργαστήριο, (β) τα αντίστοιχα παραδοτέα και (γ) τη σχετική δευτερογενή βιβλιογραφία (η οποία έχει αξιολογηθεί κριτικά όσον αφορά την ποιότητα, την εγκυρότητα και την αξιοπιστία των δεδομένων), όλες οι παραπομπές βρίσκονται σε υποσημειώσεις. Αν και αυτό το εργαλείο έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του έργου FERMI, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως οδηγός για άλλα χρηματοδοτούμενα από την ΕΕ έργα Ε&Κ, υπό την προϋπόθεση ότι ο αναγνώστης τροποποιεί προσεκτικά τα βήματα που περιγράφονται εδώ, ώστε να ταιριάζουν στο πλαίσιο των αντίστοιχων προτάσεων και έργων.

¹¹ Dimitra Markopoulou PhD, Research Group on Law, Science, Technology & Society (LSTS) Vrije Universiteit Brussel (VUB) | Faculty of Law and Criminology

